

ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Δ'. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 19 του Φλεβάρη 1906 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 186

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΝΟ ΦΥΛΛΟ:

ΕΡΜΟΝΑΣ. Κοιμίες αναποδιές ("Οφισ και Κρίνο—δ' Ασωτος).
 ΑΔΕΞΑΝΤΡΑ ΠΑΠΑΜΟΣΚΟΥ. 'Επιστήμη πρωιομάθητη—'Αθρώπιος Μηχανισμός (συνέχεια).
 Α. Ε. Παραμύθια Μολίβου (της Μιτυλήνης).
 ΔΟΥΚΙΑΝΟΣ Κορινθία Γράμματα (μεταφρ. 'Ηλ. Βουτιεριδης).
 KRISHNA Διπλά αισθήματα.
 Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ Δέν υπάρχει Κράτος.
 ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Σ. Περούλης, Βαρλέντης, Γ. Περιπλοκάδης, Νάξιος.
 Δ. Π. Τ. Φαινόμενα και Ηράματα (Οι Μανιάτες του τελωνείου—Οι 'Επιφανείς—'Ο Καλότυχος πλαστογράφος...—'Η γνώμη της 'Εστίας)—Μισοκρίτης και Βασιλικό).
 Ο ΞΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΒΑΡΒΑΡΟΠΑΖΑΡΟ—ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΑΘΜΟΔΙΑΤΙΚΟ

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΡΑΤΟΣ

Πολύ καλά, σύμφωνοι σ' ε, τι λέτε. Δέν υπάρχει Κράτος. Μά και ποιάς φρόντισε ποτέ να φτιάξει Κράτος για να νάν το κλαίει σήμερα που το βλέπει να χάνεται; Οι Υπουργοί μας; Οι βουλευτάδες μας; Οι δημοσιογράφοι μας; 'Εμείς οι ίδιοι, ο Λαός δηλαδή; Κάθε άλλο. Ίκανοί για τέτια δουλιά δέν είμαστε. Ίκανοί είμαστε να χαλνούμε Κράτος, και θάν το χαλνούσαμε μιά χαρά, α βρισκότανε ένας χριστιανός να μάς τ'χει σήμερα φτιασμένο.

Προχτές στον Περαία με το Κρητικομανιατικό ματοκύλισμα το καμόμοιο το Κράτος—που δέν υπάρχει, είπαμε—ούτε ξεμύτησε πουθενά, αφού κανένας δέν έτυχε να νάν το δει. "Όλος ο κόσμος είδε δυό ξαγριωμένα μπουλούκια να λληλοσκοτώνουνται κι όλος ο κόσμος το μολόγησε, και πρώτος πρώτος ο καμαρωμένος ο τύπος μας, πώς ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΡΑΤΟΣ. "Όπου υπάρχει Κράτος, τα τέτια μπουλούκια σκορπίζονται όχι με την προσωπική έπιρροή του κ. Κ. Μάνου, ούτε με τη διπλωματική ρητορεία του κ. Μερκούρη, αλλά με τους ανθρώπους του Κράτους. Κι όπου υπάρχει Κράτος, ο Μανιάτης δέν θα σκοτώσει τον Κρητικό για δυό δεκάρες, ούτε ο Κρητικός θα ρημάξει το μαγαζί του Μανιάτη για να ξεδικηθεί το φόνο του πατριώτη του. "Ο Μανιάτης θάχει το Νόμο από πάνω να νάν του βαστάει το χέρι κι ο Κρητικός θάχει το Νόμο πλάι του να νάν του δίνει στη στιγμή το δικίο του.

Μά δώ μιά και δέν έχουμε Κράτος, δέν μπορούμε να έχουμε και Νόμο. "Η κι αν έχουμε, έτσι για τα μάτια, για να κοροδευόμαστε, δέν αξίζει κάλπικο παρᾶ, αφού ο βρωμερώτερος

Η ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΤΟΥ "ΝΟΥΜΑ,"

ΑΔΕΞΑΝΤΡΑ ΠΑΠΑΜΟΣΚΟΥ

κουμπουράς μεταχειρίζεται το χαρτί του Νόμου για να γιομίζει την κουμπούρα του κι ο προσυχότερος τσολιάς, φτάνει να έχει βουλευτή προστατή, σου τον δένει άμέσως το Νόμο, σαν παλιοτενεκέ, στού σκυλιού του την ούρά.

Σήμερα έλοι πέρα πέρα, με δαρμούς και με κλάματα, σά ληρες απαρηγόρητες, φωνάζουμε πώς δέν υπάρχει Κράτος και πώς το Ρωμαίικο μιάζει με χιλιστρυπημένο καράβι που θαλασσοδέρνεται δίχως τιμόνι στη μανιασμένη θάλασσα της πολιτικής εξαχρείωσης και της αδιάντροπης άπειθαρχίας. Σήμερα το λέμε αυτό. Αύριο όμως που θα ξεχαστεί το κακό, θάρ ινήσουμε πάλι να νάν τα βλέπουμε όλα, σά χασισοποτισμένοι κλεφτοκοτάδες, τρανταφυλλένια και θά γλυκολέμε πώς ένα Κράτος υπάρχει πάνω στη γής, το Ρωμαίικο, και τάξίζει να νάν το πάρει όλος ο ντουνιας για μοντέλο.

Νά μάς ζήσει και να νάν το χαιρόμαστε. Και είναι προδότης όποιος άπκοτήσει και πει αύριο πώς δέν υπάρχει Κράτος. Και θέλει παλούκωμα όποιος και μοναχά το συλλογιστεί πώς είναι καιρός πιά να βρεθεί κάποιος Δυνατός, είτε 'Εγγλέζος, είτε Ρούσσοσ, είτε κι 'Οτεντότος άκόμα, να μάς σπλαχνιστεί και νάρθει εδώ να μάς φτιάξει, με το βούρδουλα στο χέρι, Κράτος και να μάς το παραδώσει έτοιμο—αδιάφορο α μιά μέρα μάς ξαναρθεί το κέφι να νάν το χαλαάσουμε κι αυτό.

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΟΔΙΕΣ

Α'. ΟΦΙΣ ΚΑΙ ΚΡΙΝΟ

Κόσμα Νιρβάμη. — 'Αθήνα.

'Αγάπη που αρχίζει με την ένοιξη και πεθαίνει με το χειμώνα. Της σάρκας της άφροδίσιας και της άρρωστημένης ψυχής συναπάντημα. Το θάμα του θανάτου που γελᾶ μέσα στις φλίβες. Το ξεφύλλισμα των κρίνων και το δάγκαμα του φιδιού της Πυθίας. Και παρᾶ πάνω απ' όλα παράβολη αγάπη του τεχνίτη που τόνο νίκησε ή ζωή γιατί δέν την κατάλαβε και γιατί της γύρεψε να βιασθή και γιατί τήνε βίασε ν' αληθέψη όμορφιάς και πάθη διονυσιακά που μόνο με το δουλευτή τον καιρό φτάνουνε σε τέλειωμα και ζωντανεύουν άχάλαστα.

Σάν άγουρο τραγούδι φλογέρας σ' άνοιξιάτικο λειβάδι.—πέρα κεί που κοκκινίζουνε στο γύρισμα του λόφου οι άρχαδικές άνεμόνες—στριγγολαλεί κ' ή πολύχυμη αγάπη. Κ' έπειτα φτάνει στο θέρος και τήνε χρυσώνει καλοκαιριάτικη μεγαλοπρέπεια. Μά κάτι σπάνει με τα χιονοπωρινά πρωτοβρόχια, κάτι μαραίνεται και σαπίζει. Και πιδ πλούσια τώρα και πιδ άδιάκριτη θερμεία της ήδυπάθειας ή περιέργεια και το φιλι ματώνει τα χείλια και μαλάσσουν το πονεμένο κορμί τα χέρια της ήδονής και σπίγγει τα ψηλά μέτωπα ο βαρεμένος κορεσμός. Κ' έπειδής ο ποιητής δέν έμαθε άκόμα την τέχνη που χαμογελώντας περιμένει, φαντάζεται πώς κάποια Μοίρα τυράνισσα τόνο παίζει και πώς ο θάνατος είναι γαλήνη. Και για το νησί τω νεκρών το άπόμακρο φεύγουνε—σκοτωμένος της ιδέας και σκοτωμένη της αγάπης—και ξεπλωμένα μέσα στη μαύρη βαρκούλα πάνε τ' άνθοςπαρμένα τους λείψανα.

Κάποια τέτοια εικόνα μου έμεινε από το διάβασμα του λυρικού βιβλίου του κ. Νιρβάμη. Το θέμα είναι πολύ παλιό και γνωστός ψυχολογίας συνηκουσμένος σκοπός. Ούτε πολυφάνεται στη μορφή του πρωτοτυπία ξεχωριστή. Κάποιος αντίλαλος από το μακαρίτη ρομαντισμό και κάποιες αντιθωρίες από τη δυνατόχρομη πλαστικισμένη του 'Ν'Αμυησιου. Περισσότερο λόγια παρά πράγματα. Και πάντα σκεδόν το αντιφέγγισμα το ξένο πνίγει το άτομικό χρώμα του ποιητή. Για να στέκη μίμηση καλή πρέπει να συναρχνίζεται σε τέτοιο τρόπο με τις ιδιόπλαστες ιδέες και τα φυλετικά ψυχόρηματα του τεχνίτη ώστε να μην ξεχωρίση το μάτι το ζωτάριο από το πατρογονικό. Φοβούμαι πώς στού κ. Νιρβάμη την τέχνη δέν είχε άκόμα τελειώσει το καταστάλαγμα της φιλολογίας που τόνο γήτεψε κ' έτσι φαίνεται το βιβλίο του πιδ σά

μελέτη πάνω σὲ θέμα δομένο παρὰ ξάνοιγμα λευτέρης κ' ιδιόρρυθμης σκέψης. Ἀλήθεια ὅμως πὼς κάποτε ξεπετιοῦνται μελωδίες πρὸ γυμνῆς καὶ πρὸ δικῆς του καὶ τότε βρίσκει λόγια πού συνταράσσουν ποιητικὰ καὶ ρυθμούς πού δὲν ξεχνιοῦνται διαβατάριχοι. Καὶ σὲ μερικές εἰκόνες πού ξεσηκώνονται πρὸ δυνατῆς καὶ καθάριας γνωρίζει κανεὶς τὸ φεγγεβόλημα τῆς καλῆς ὁμορφίης καὶ τῆς λυρικήσ εὐκρίνειας.

Ὡς τόσο δὲν μπορῶ νὰ μὴν κατηγορήσω τὸν ποιητὴ γιὰ τὴν ἀτεχνὴ κάπως μονοτονία πού σὰν πείσμα θεματικὸ ἀδυνατίζει ἀντὶ νὰ συγκρατῆ τὴν ἀρμονία τοῦ λυρισμοῦ του. Ἡ ἀμονόχρονος ἡδονὴ κ' οἱ νεανικῆς ἀπελπισίης κ' οἱ φιλοδοξίης οἱ ἀστροχτυπημένους κουράζουσι ἅμα καταντοῦν τόσο ἐγωλατρικῆς καὶ κοντόβλεπες.

Αὐτὸ μὲ φέρνει νὰ μιλήσω γιὰ τὴ μορφή τοῦ βιβλίου πού παρουσιάζει ἀρκετὴ ἀναμελιὰ καὶ ἀσυναρτησία. Ὑποθέτω πὼς ὁ ποιητὴς θάρρεψε πρὸ τεχνικὸν ἀφίστη ἀφρόντιστες καὶ ἀδούλευτες τίς περιγραφῆς του καὶ δὲν ἔχασε τὸν καιρὸ του νὰ διαλέξη καὶ νὰ κλαδέψῃ καὶ νὰ συναρμολογήσῃ. Λάθος μεγάλο. Κ' ἡ ἀταξία θέλει τάξη καὶ τὸ παραλήρημα θέλει νόμο. Δὲ γράφει κανεὶς γιὰ τὸν αἰῶνα σὰ δὲν τὸ ἔχει ἀπόφαση καὶ πειθαρχία του νὰ ξεψαχνίξῃ μὲ σκληρὴ παντοδυναμία τῆς τέχνης του τὰ ἔργα.

Τὸ ἴδιο περίπου ἔχω νὰ πῶ καὶ γιὰ τὴ γλώσσα του. Θὰ μᾶς ποῦν ἴσως στενοκέφαλους μὰ δὲν πρέπει νὰ κουραστούμε νὰ τὸ λέμε καὶ νὰ τὸ φωνάζουμε πὼς μὲ ἀμελέτητη καὶ παράνομη γλώσσα δὲ γράφονται τὰ ἔργα πού θὰ μείνουν. Ὁ τίτλος μόνος «Ὀφίς καὶ Κρίνο» δείχνει πόσο μακριὰ στέκεται ἀπὸ τὴν ἀλήθεια ἡ γλώσσα τοῦ κ. Νιρβάμη. Κι ἂν εἶναι τίποτε πού μοῦ λέει νὰ ἐλπίζω πὼς γίνεται μιὰ μέρα νὰ βγῆ τεχνίτης σημαντικὸς εἶναι ἴσια ἴσια τὸ μεταχείρισμα πού κάνει τῆς γλώσσας σὲ μερικές σελίδες πρὸ δουλεμένες καὶ πρὸ σφιχτές.

Ἐν' ἀκόμα θὰ σημειώσω πού μοῦ φέρνει στὸ νοῦ τὸ πεζογραμμένο τοῦτο ποίημα, εἶναι καὶ αὐτὸ ἀπὸ κείνα τὰ μικρὰ κ' εὐκολοδιάβαστα βιβλιαράκια πού ἄρχισαν τώρα τώρα νὰ ξεπροβάλλουνε στὴ φιλολογία μας καὶ πού, ἂν καὶ περαστικά, θὰ συνειθίσουνε σιγά σιγά τὸν κόσμον νὰ διαβάξῃ ρωμαϊκά καὶ πού θὰ τότε βοηθήσουν ἀργότερα ν' ἀγαπήσῃ τ' ἀληθινὰ τῆς δημοτικῆς ἀριστουργήματα καθὼς τὴν «Τρισεύγεννη» καὶ τὸ «Ζητιάνον». Δείχνουν κίβλας πὼς ἡ ἐπιρροὴ τῆς ξένης φιλολογίας πῆρε δρόμον πρὸ κανονικὸ καὶ πὼς γλήγορα θὰ σμαζευτῆ τῆς φιλολογίας μας ὁ χαρακτήρας σὲ μορφή πρὸ λεύτερα ρωμαϊκὴ καὶ πρὸ σίγουρα κλασικὴ.

Β'. Ο ΑΣΩΤΟΣ

Δ. Ταγκόπουλου.—'Αθήνα.

Τὰ ὠραία πράγματα εἶναι κείνα πού δὲν μποροῦνε πιά νὰ μᾶς ὠφελήσουν. Τῆς ὁμορφίης ἡ συγκίνηση βασίζεται στὴν ἀδιαφορία τῆς ἄμεσης ζωῆς. Ξεχωρίζει ὅμως μὲ τῆς θύμησης τὴν τέχνη τοὺς ρυθμούς πού εἶταν ἄλλοτε μεγάλοι καὶ ζωντανοὶ καὶ πού ἀντιφεγγίζουν ἀκόμα περιγυρὰ μας ἀνακατωμένοι μέσα στὸ πολύτροπον ρέμα καὶ τίς δυσαρμονίες τοῦ ἀσυνταίριαστου κόσμου. Τὸ ξεχώρισμα κ' ἡ συνακόλουθη συναρμολόγησι φέρνει τὸν ποιητὴ ν' ἀγαπᾷ καὶ νὰ ξαναζωντανεύῃ μὲ τὴ μεγαλοφάνταστη μνήμη του ζωῆς πού πέρασαν, ὁμορφίης πού ἀπόσθησαν, ἡρωισμούς πού σκέπασαν οἱ στάχτες τῆς ἀλησμονίας. Ἡ ρυθμικὴ ἀνάστασι τῶν περασμένων καὶ τὸ φιλοσοφικὸ σάρκωμα τῶν ἔργων καὶ τῶν ἰδεῶν πού στάθηκαν περὶφανα μὰ πού σήμερα

δὲν παλεύουνε πιά γιὰ νὰ ζήσουν, τὸ ξεσηκώμα τῶν πολυκαίριων ἀντιθεσιῶν, οἱ ἀγάπες πού φυλλορόησαν κ' οἱ δόξες πού κοιμηθήκαν—εἶναι τὸ μαγεμένο ψαλτήρι πού γνωστικὰ δουλεύουν τῆς Τέχνης τὰ πολυκίνητα δάχτυλα. Καὶ πάντοτε ἀγαποῦμε κείνο πού δὲν εἶναι, κείνο πού δὲ φτάνουμε. Τῆς περσινῆς ἀνοιξῆς ἡ μοσκοβολία μᾶς φέρνει νὰ χαμογελοῦμε στὰ ρόδα πού γύρω μας ἀνασαινοῦνε μέσα στὸ λιλουστο περιβόλι τοῦ Μαγιοῦ. Τὸ χεμωνιατικὸ τζάκι πού μᾶς μαζεύει στὴν κόκκινη ζεστασιά του σιμὰ δὲ θὰ εἶχε κανένα μυστικισμό, δὲ θὰ εἶχε ὄνειροσύνες, ἂ δὲν ἔξερε νὰ μᾶς μιλήσῃ γιὰ πράγματα παλιά πού εἶχαμε μισοξεχάσει καὶ πού πάντα μέσα μας κρυφοζούσαν. Ἀκόμα καὶ τὴ γυναίκα πού ἀγαποῦμε τὴν ἀγαποῦμε μόνο καὶ μόνο γιὰτί ἄλλες θυμούμαστε ἀπόξενες ἀνωφίλευτες ἀγάπες, ἴσως ἴσως γιὰτί μᾶς συγκινοῦν ἀκόμα τῆς Εὐρυδικῆς ἢ τῆς Ἑλένης οἱ μῦθοι καὶ τῆς Φραντσέσκας τὰ πολυδάκρυα μάτια. Θέλουμε—ἀσυνειδήτητα κάπως μὰ μὲ πείσμα κρυφὸ—νὰ σωματώσουμε στὴ δικὴ μας ζωὴ ζωῆς περασμένες καὶ ὁ τεχνίτης ἐργάζεται μ' ἕνα πόθο ἀκόμα πρὸ γενναϊοκάρδο—μὲ τὴ λαχτάρα νὰ πλάσῃ τῆς ἀθανασίας τὴν ἀσαλεψιά γιὰ τὸ ρυθμὸ πού περνᾷ καὶ ξεφεύγει.

Καὶ τὸ ἔχουν παρατηρημένο πὼς κάποια τέτοια ψυχολογία καὶ ὁ Hamlet ἀναλογίζονται ἅμα τὸν τάραξε στὸ θέατρο τῆς Ἑκάβης τὸ κλάμα. «Τὶ ἔχω νὰ κάμω ἐγὼ μὲ τὴν Ἑκάβη κ' ἡ Ἑκάβη μὲ μένα;» Τίποτε—γιὰτί δὲν μπορεῖ πιά κανεὶς νὰ τῆνε βοηθήσῃ, καμιά δὲν τῆς μένει παρηγοριά. Κ' ἴσια ἴσια γι' αὐτὸ τοῦ ἀφανισμοῦ τῆς τὸ θέαμα μᾶς ἀνεβάξει στῆς τέχνης τὴ βασιλεία.

Τέτοιαις λογῆς κριτικὴ μᾶς ἀναγκάζει νὰ ξορίζουμε ἀπὸ τὸν Ἑλικώνα τὰ ἔργα πού εἶναι βγαλμένα ἰδίῳ καὶ δίχως ξεκαθάρισμα ἀπὸ τὴ ζωὴ πού μᾶς τριγυρίζει καὶ πού ἀναγκαστικά ἔχουνε μέσα τοὺς στοιχεῖα διαβατάριχα, πάθη πού εἶναι δικὰ μας πάθη, προσπάθειες κ' ἰδέες πού ἀκόμα γι' αὐτῆς πολεμοῦμε καὶ πού δὲν ζέρομε ἂ θὰ νικήσουν ἢ θὰ νικηθοῦν. Ἀδύνατο δὲ νὰ κρίνῃ κανεὶς ἀθόλευτα καὶ νὰ πλάσῃ μὲ τῆς ἀνώτερης τέχνης τὴν παρνασθένια γαλήνη θέματα πού δὲ μᾶς ἀφίνουν ἀδιάφορους καὶ πού, θέλοντας καὶ μὴ, μᾶς ἀναγκάζουν νὰ ξεχοῦμε τὴν ἀμεροληψία. Μὲ φλογισμένη λάβα δὲ φτειάνονται τ' ἀγάλματα. Ἡ τέχνη θέλει μάρμαρα κρυσταλλένια.

Μὲ λύπη μου βλέπω πὼς ὁ φίλος μου κ. Ταγκόπουλος διάλεξε στὸν «Ἄσωτον» θέμα πού μᾶς γειτονεῖ τόσο, πού μάλιστα εἶναι ἀκόμα τὸ μεγάλο ζήτημα πού δὲ λύθηκε καὶ πού μᾶς φέρνει καθημερινὰ σὲ πολέμους καὶ διωγμούς. Νομίζω πὼς εἴμαστε ἀκόμα πολὺ κοντὰ στὰ Βαγγελικά γιὰ νὰ μπορούμε νὰ τὰ κρίνομε δίχως πάθος κ' εἶτανε νωρὶς νὰ γραφῆ δράμα πάνω σὲ περιστατικὰ πού δὲν τὰ ξεδιάλυσε ἀκόμα τῆς ἱστορίας τὸ χωνευτήρι. Κ' εἶναι ἀπόκοτο νὰ χτίξῃ κανεὶς νὰὸ πάνω σὲ ἡφαίστειο πού μέσα του βράζουν ἀκόμα οἱ φλόγες.

Ἴσως νὰ μοῦ παρατηρηθῆ πὼς γιὰ νὰ σατυρίσῃ κανεὶς τὴν ἐποχὴ του χρειάζεται νὰ καθρεφτίσῃ δίχως φόβο τὰ στραβά τῆς καὶ νὰ χτυπήσῃ τίς κακίης τῆς ἴσια στὸ κόκκαλο καὶ ὅσο γίνεται πρὸ ἀτομικά. Ὡς τόσο πάλι νομίζω πὼς ἡ σάτυρα θέλει κάποιο λυρισμὸ καὶ πὼς πρέπει ὁ ποιητὴς ἢ ὁ δραματογράφος νὰ κοιτάξῃ τὴν ἐποχὴ του ἀπὸ ψηλά καὶ νὰ ξεχωρίξῃ τίς ὀργανικῆς ψευτιῆς καὶ σαπίλης καὶ ἀδαντροπιῆς καὶ νὰ τίς καυτηριάξῃ σαρκωμένες σὲ ἄτομα συμβολικά μὰ ὀλοζώντανα. Καὶ πρέπει νὰ προσέξῃ νὰ βρῆσκῃ πάντα τὸ γενικὸ χαρακτήρα τοῦ κακοῦ καὶ νὰ μὴ δίνεται σὲ καθέκαστα πού μποροῦνε νὰ στενεύουν τὴν ἐνοια τὴν κοι-

νωικὴ. Καὶ πέρα πάνω ἀπ' ὅλα πρέπει νὰ φαίνεται ὁ συγγραφεὺς σὰ νὰ θωρῆ τὴν κοινωνία ἀπὸ κόσμον ἄλλο καὶ νὰ μὴν ἐρχεται νὰ πολεμᾷ καὶ ὁ ἴδιος πάνω στὴ σκηνὴ του παίροντας ὀλοφάνερα τὸ μέρος τῆς ἰδέας πού θέλει καὶ αὐτὴ νὰ νικήτῃ. Ἄμα ξαναίγεται μὲ πάθος στὸ ἔργο του κινεῖται νὰ μὴν τὸν πιστέψουν ἐκεῖνοι πού τὸν ἀκοῦνε.

Ἄς μὴν ξεχοῦμε ὅμως ὅτι ὁ «Ἄσωτος» εἶναι πολεμικὸ ἔργο καὶ πὼς εἶναι γραμμένος γιὰ τὸ δικαίως ἰδέας. Πιθανὸ νὰ ἐπιανε τόπο καὶ νὰ ἔκανε πάτημα καὶ νὰ ἐρριγγε κάτω τίς θεωρίης μου ἂν παιζότανε σὲ ρωμαϊκὸ θέατρο καὶ τοῦ δίνονταν ἔτσι νὰ δείξῃ τὴ δύναμή του. Γιατί δύναμη ἔχει μέσα του καὶ μερικές σκηνῆς συγκινοῦν καὶ ξεπαίρουν. Οἱ διάλογοι τρέχουνε φυσικώτατοι κ' εἶναι γιὰ τὸ νεῦρο. Μερικῆς παραβολῆς—σὰν κείνη τὴ φοιτητῶ μὲ τίς πέτρινες κουκουβάγιες τοῦ Πανεπιστημίου—δαγκάνουν τὸ γελοῖο μὲ σάτυρα τσοχτερή, κ' ἡ τελικὴ σκηνὴ ὅπου ξεχωρίζονται οἱ ἐνοιας τοῦ λογικώτατου τοῦ στενοκέφαλου ἀπὸ τοῦ δασκάλου πού μέσα του εἶναι καλός, φανερόνουνε βαθυστόχαστη καὶ σίγουρη κριτικὴ.

Ὁ «Ἄσωτος» εἶναι περισσότερο κουβέντα καὶ ζετύλιγμα ἰδεῶν παρὰ δράμα. Δὲν παρουσιάζει δραματικὸ δέσιμο καὶ πολλὰ πρόσωπα δὲν ἔχουν ζήση συνοχῆ μὲ τὸν πρωταγωνιστὴ μὰ ἐρχονται στὴ σκηνὴ μόνο καὶ μόνο γιὰ ν' ἀντιφεγγίσουν ἐκεῖνοῦ τὴν ἐνέργεια. Κι αὐτοῦ—τοῦ ἄσωτου Γιάννη—ὁ ρόλος εἶναι ψυχολογικὸς μᾶλλον καὶ ἄπλως ἀριστῆ. Ρημάζει τὸ σπῆτι τοῦ πατέρα του μὲ τίς στραβοκεφαλίας του, ἀνακατεύεται στὰ Βαγγελικά μὲ τὸ μέρος τῆς φοιτηταρίας, ξελογοιάζει μιὰ κοπέλλα—κ' ὕστερα ξαφνικὰ τοῦ καταβαίνει τὸ φῶς, σβέπει τὸ λάθος του καὶ γυρίζει στὸ σπῆτι του νὰ γυρέψῃ συχώρησι. Ὡς τόσο βλέπει πὼς μετάνοια μὲ λόγια δὲ στάνει. Θέλει κ' ἔργα. Κι ἀποφατίζει νὰ πάῃ νὰ πολεμήσῃ στὴ Μακεδονία—στὴ χώρα πού μπορεῖ νὰ μὴν τῆνε σώσουν οἱ Ρωμαῖοι μὰ πού θὰ σώσῃ τοὺς Ρωμαίους γιὰτί θὰ μάθουν ἐκεῖ νὰ ζοῦνε σὰν ἄντρες καὶ νὰ καλαβαίνουν τὰ πράγματα.

Ὁ Πρόλογος τοῦ «Ἄσωτου» μοῦ ἔκανε περισσότερὴ ἐντύπωση ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν «Ἄσωτον». Σφιχτοδεμένος, γερὸς, καλοσκευμένος. Μὲ κάνει νὰ λυποῦμαι πού καὶ ὁ «Ἄσωτος» ἀκόμα δὲ γράφηκε πέρα γιὰ πέρα σὰν ἄρθρο γιὰ διήγημα, γιὰτί νομίζω πὼς τέτοια μορφή θὰ τοῦ ταίριαζε πρὸ καλά.

Καὶ τελειώνοντας δὲ θὰ κρύψω τοῦ φίλου μου κ. Ταγκόπουλου πὼς οἱ Ζωντανοὶ καὶ Πεθαμένοι μού φαίνονται πολὺ καλῆτερο ἔργο ἀπὸ τὸν «Ἄσωτον». Ἐλπίζω οἱ «Φαγάνες»—τὸ ἐρχόμενο δράμα του—νὰ τότε ξαναφέρῃ στὸν ἀπάνω δρόμον καὶ νὰ μᾶς τότε δείξῃ μετανιωμένο ἀπὸ τὴ σημερινὴ του ἄσωτεια. Θὰ τοῦ σφάζουμε τότε τὸ μοσκάρι τὸ σιτευτὸ.

Κόκκινη Θάλασσα

10 Φλεβάρη 1906.

ΕΡΜΟΝΑΣ

Ὑστερόγραφο. Ἐλπίζω νὰ μὴν κακοφανῆ τοῦ «Νουμᾶ» ἂν πῶ ἰδῶ δυὸ λόγια γιὰ ἕνα κριτικὸν ἄρθρον πού τύπωσε στὴν ἐγγλίζικη Independent Review ὁ γιὸς τοῦ Ἀργύρη Ἑφταλιώτη. Ἐξετάζει τὴν ποίηση τοῦ Swinburne καὶ μᾶς δείχνει τὴν ξεχωριστὴ του δύναμη ἅμα περιγράφει τὴ θάλασσα καὶ μάλιστα τὴ θάλασσα τῆς τραμουντάνας. Ἡ κριτικὴ τοῦ κ. Μιχαηλίδου εἶναι γραμμένη μὲ ψηλὸ λυρισμὸ καὶ φρασεολογία πλαστικὴ καὶ πολύχρωμη. Βλέπει κανεὶς πὼς ποιητὴς ἐξηγᾷ ποιητῆ.

Καὶ διαβάζοντας τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Μιχαηλίδου θυμήθηκα τὴ χαρισάμενη μέρα πού πέρασα μὰζι του ἰδῶ καὶ λίγους μῆνες στὸ Camb ridge τὴν πανεπι-

στηρικτή χώρα με τις όμορφες γοθικές κλησίδες και τ' αριστοκρατικά περιβόλια. Και σύνωρα λυπόμουνε πώς τεχνίτης που τόσο μ'εξέταζε θα πάη χαμένος για τή Ρωμιοσύνη εν κ' έγη ψυχή που τόσο τήν αγαπα.

E.

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΠΡΩΤΟΜΑΘΗΤΗ

ΑΘΡΩΠΙΝΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ*

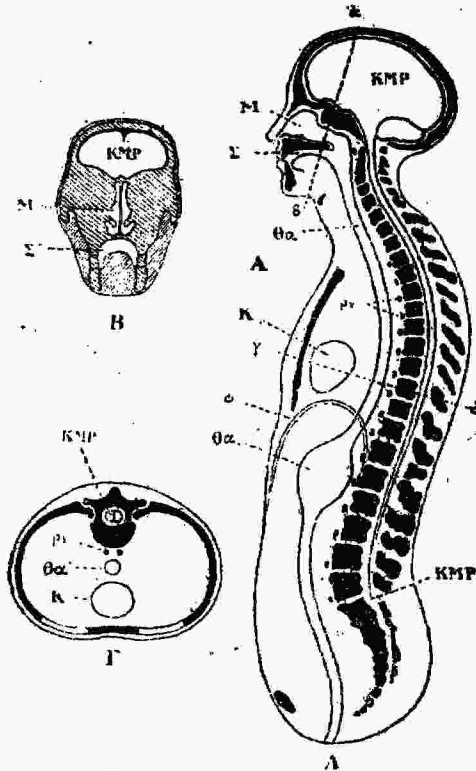
9. Ο κορμός λοιπόν είναι αληθινά μεγάλος χώρος με μέσα τὰ Σωθικά ή Σπλάγχνα που λέμε, και χωρίζεται σε δύο, στο άπάνου μισό που το γιομίζει ή καρδιά και τὰ πλεμόνια, και στο κάτω μισό με το συκώτι, στομάχι, άντερα, και μερικά άλλα όργανα. Μπροστά ή κοιλιά είναι σκεπασμένη με πετσι μοναχά και ποντίκια.

Μά αν όλα τὰ πλεθρά του κορμού είχαν από τέτιες μαλακές ούσιες, τότες το κορμί δι' θάτανε τίποτα άλλο παρά σά σακί άμορφο και σαχλό, έξόν σάν ήτανε δλότελα παραγιομισμένο. Μερικά λοιπόν μέρη του είναι δυναμωμένα και στερωμένα. Ναί, το κορμί δεν είναι σάκκος με μαλακά πλεθρά που ζουλιούνται, παρά κουτί με τοίχους στέριους και σκληρούς. Γιατί θα παρατήρησες, σάν έκοβες μπροστά το στήθος, πώς πέρασες διάφορα σκληρά μέρη. Άφτά είναι τὰ Παρίδια (Άχν. 1, α), κανωμένα ή από σκληρό κόκκαλο, ή από μαλακότερη τραγανή ούσια που λέγεται Χόντρος. Κι' ά βγάλεις όλα τὰ σωθικά από του κορμού το κούφωμα κι' άνεθοκατεβάσεις το δάχτυλό σου του μήκρους στο πίσω του το μέρος, θα νιώθεις δλη τήν ώρα από το λαιμό ως στα σκέλια κάτι τι σκληρό. Άφτό είναι το Ραχοκόκκαλο, ή στύλος νά πούμε του κορμού που δεν το άφινει να σωριαστεί.

Η κοιλιά δεν έχει άλλο στύλωμα παρά τουτο το ραχοκόκκαλο, κι' είναι μπροστά και πλεθρικά σκεπασμένη με πετσι και ποντίκια μοναχά. Του στήθους όμως τὰ πλάγια είναι στερωμένα με τὰ παγίδια, μακρουλά φτενά κοκκαλένια στεφάνια, σφηνωμένα πίσωθε στο ραχοκόκκαλο και σμιγμένα μπροστά σε κάτι στέριο και σκληρό που μέρος είναι κόκκαλο, μέρος χόντρος, και που λέγεται Στέρονο.

Μά το ραχοκόκκαλο δεν είναι κανωμένο από ένα μακρύ γραμμικό κομάτι κόκκαλο. Αν ήτανε, τότες δι' θα μπορούσες ποτές να λυγίσεις το κορμί σου. Το λυγας όμως γιατί το ραχοκόκκαλο είναι κανωμένο από κάμποσα μικρά πλακουτά στρογγυλά κομάτια κόκκαλα, άρχδιασμένα το ένα άπάνου στο άλλο και σμιγμένα άμορφα από τήν πλακουτή τους μεριά, πές σά φελλοί κολλημένοι μαζί. Τά κομάτια άφτά λέγονται: Σποντύλια κι' έχουν πολυ περίεργη μορφή. Πές μια στιγμη πώς έχεις φελλό από κόκκαλο με κοκκαλένιο δαχτυλίδι καρφωμένο από τή μια μεριά τής άκρης του άφτό θα μιάζει σά σποντύλι. Ο άτόφιος φελλός είναι ό,τι λέν Κορμί του σποντυλιού, και το ίδιο δαχτυλίδι ό,τι λέν Καμάρα του. Ά βάλεις τώρα μερικούς τέτιους έγκους μαζί, τον ένα άπάνου στον άλλο, με τρόπο που όλα τὰ κορμιά να σμίγουν, και το ίδιο να σμίγουν κι' όλα τὰ δαχτυλίδια, τότες θα κάνεις άπάνου κάτω κάτι τι παρόμοιο σά ραχοκόκκαλο (δες τή μετώπη κι' άχν. 2). Οί φελλοί ή κορμιά θα γίνουν άτόφια άρμωσύνθετη κολώνα, και τὰ δαχτυλίδια ή καμάρες θα γίνουν έλες μαζί σάν πές λαγούμι ή άβλάκι. Ίσα ίσα τίπο είναι το ραχοκόκκαλο, έξόν που κάθε του σποντύλι δεν είναι άπαράλλαχτα σά φελλός και δαχτυλίδι. Το κορμί του μιάζει πολυ σά φελλός, μά ή καμάρα του είναι άκανόνιστη και δοντωτή, κι' έπειτα τὰ σποντύλια δένονται με δικό τους τρόπο. Μά πάλι όλα μαζί τὰ κορμιά των σποντυλιών γίνονται άτόφια κολώνα που στυλώνει τον κορμό, καθώς κι' οι καμάρες έλες μαζί γίνονται λαγούμι ή άβλάκι,

που λέγεται Ραχικό Άβλάκι (Άχν. 2 ΚΜΡ) και που το σκοπό του θαν τονε δούμε σε λίγο. Το στρογγυλό πλακουτό κορμί κάθε σποντυλιού είναι προς το κούφωμα του κορμού, κι' είναι έκείνη ή σειρά οι όγκοι που τους νιώθεις σάμπως σκληρές ήκρες όταν κρατώντας το κουνέλι άνάσκελα άνεθοκατεβάσεις το χέρι σου στο βάθος τής κοιλιάς. Οί καμάρες βρίσκονται πίσω από τὰ κορμιά, και για τουτο δεν μπορείς νάν τις άγγίξεις μέσα στην κοιλιά· μά γυρνώντας το κουνέλι πίσω, αν άνεθοκατεβάσεις το δάχτυλό σου στη ράχη του, θα νιώσεις κάτω από το πετσι (όπως και στο δικό σου το κορμί) μυτερή κορμωσειρά που γίνεται από τ' άγκάθια, όπως λίνε, δηλαδή από τις άνώμαλες κορφές κάθε καμάρας του ραχοκόκκαλου (άχν. 2), από τήν άρχή ως στο τέλος τής ράχης.

Άχν. 2

- A. Άχνικριά όψη άθρωπίνου κορμού κομένου του μήκρους κατάνεσα
- KMP. Κούφωμα Μιαλού και Ίχθύοσκινου
- M. Κούφωμα Μύτης
- Σ. Κούφωμα Στοματικό
- Θα. Θροστικό Άβλάκι παραστημένο σάν άπλό ίσιο σωληνέρι
- K. Καρδιά
- Φ. Φρέγγης
- B. Λοξή κατακόρυφη τομή του Κεφαλιού κατ' τή γραμμή αβ
- Γ. Λοξή τομή κατ' τή γραμμή γδ

Νά λοιπόν σωστά τί έχουμε μέσα στον κορμό. Μπροστά μεγάλο κούφωμα με μέσα τὰ σωθικά, τριγυρισμένο στο άπάνου μέρος, στο θώρακα δηλαδή, από κοκκαλένια στεφάνια, όχι όμως (ή λίγο μοναχά) και στο κάτω μέρος, δηλαδή στην κοιλιά. Πίσω έχουμε ένα πολυ μικρότερο στενωμακρο κούφωμα ή άβλάκι κανωμένο από τις καμάρες των σποντυλιών, τριγυρισμένο δλο από κόκκαλα, που έπειτα θα δούμε τί κλει. Και τέλος μεταξύ στα δύο κούφωματα και χωρίζοντάς τα, έχουμε άτόφια κολώνα φτιασμένη από τὰ κορμιά των σποντυλιών. Έτσι αν του κουνελιού του κόψεις μια πλάγια φέτα (ή τομή, καθώς λίνε) κάθετα του στήθους, έχεις κάτι όπως ό,τι παρασταίνει το άχν. 2, Γ, όπου ΚΜΠ είναι το στενό το άβλάκι, κι' όπου το πλατύ κούφωμα του στήθους με μέσα τήν καρδιά (Κ) έχει άβλόγυρο τὰ παγίδια, που άρχινώντας από τὰ σποντύλια πίσω πών ως στο στέρονο μπροστά. Και το ένα και το άλλο κούφωμα είναι έξωτερικά σκεπασμένο με ποντίκια, αιματόσταμνα, νέβρα, συκρατικό, και πετσι, όπως είναι και το σκέλι.

10. Τώρα άς δούμε το Κεφάλι και το Λαιμό. Αν του κουνελιού του κόψεις ως μέσα το πετσι του σθέρκου, θα δεις πρώτα ποντίκια και νέβρα και μερικά μεγάλα αιματόσταμνα· μά δι' θα βρεις μεγάλο κούφωμα σάν του κορμού. Ως εδώ λοιπόν ή λαιμός μιάζει το σκέλι. Κοίταξε όμως πιδ προσεχτικά, και

τότες θα δεις δύο σωληνάρια που δεν είναι αιματόσταμνα και που όμια τους δεν είδες πουθενά στα σκέλι. Το ένα τους είναι στερέο με σκληρούτσικα δαχτυλίδια μέσα του άφτό είναι το Λαγούμι ή Τραχιά. Το άλλο σωληνέρι είναι μαλακό με πλεθρά χαλαρά και πεσμένα· άφτός είναι ή Καταπίονα ή Οισοφάγος, που πάει από το στόμα ως στο στομάχι. Πίσω τους, και πίσω από τὰ ποντίκια τὰ δλόγυρά τους, θα βρεις — όπως βρήκαμε στον κορμό—ραχοκόκκαλο χωρίς παγίδια, μά με τὰ κορμιά του όμως και το ραχικό άβλάκι. Το ραχοκόκκαλο άφτό με το ραχικό άβλάκι του λαιμού δεν είναι τίποτα άλλο παρά ζακολούθια του ραχοκόκκαλου που ζηγήσαμε πριν.

Ο λαιμός λοιπόν είναι αλλιώτικος από σκέλι με το να έχει ραχοκόκκαλο και ραχικό άβλάκι με λαγούμι και καταπίονα, κι' είναι αλλιώτικος από τον κορμό με το να μην έχει κούφωμα μήτε παγίδια.

Το κεφάλι πάλι είναι αλλιώτικο από όλα άφτά. Και δύσκολα θα καταλάβεις πώς είναι κανωμένο, έξόν αν πάρεις κάρα κουνελιού και τή βάλεις δίπλα δίπλα με κεφάλι του. Αν κάνεις έτσι, άμέσως θα δεις πώς είναι φτιασμένο το στόμα και πώς ή λαιμός. Θα παρατηρήσεις πώς ή κάρα είναι μονοκόμματη, έξόν το κόκκαλο που λέμε Σαγώνι, ή, για να μιλήσουμε πιδ σωστά, το κατινό σαγώνι· γιατί έχει δύο σαγώνια, και τὰ δύο με δόντια. Μά το κατινό σαγώνι μοναχά σαλέθει, και μπορείς νάν το σφίξεις στο άπάνου, ή νάν το χωρίσεις άρεκτά. Το μεταξύ τους άνοιγμα κάνει το στόμα που, όπως ξέρεται, το άνοιγοκλείνει το κουνέλι όποτε θέλει. Ά δοκιμάσεις το δικό σου το στόμα, θα δεις πώς και το δικό σου το κατινό σαγώνι σαλέθει σάν άνοιγοκλείνεις το στόμα, άπαράλλαχτα όπως του κουνελιού. Το άπάνου σαγώνι δεν είναι παρά μέρος τής κάρας, και δι' σαλέθει καθόλου παρά μοναχά σάν κουνας δλόκληρο το κεφάλι. Κάτου από τήν κάρα, στην κορφή του σθέρκου, το στόμα στενέθει κι' έτσι γίνεται ή λαιμός, όπου άπάνου άπάνου άνοίγει το κούφωμα τής μύτης. Έτσι έχουμε δι' μπασιές του λαιμού, τή μια από το στόμα και τήν άλλη από τή μύτη (άχν. 2).

Στο πεινόν μέρος τής κάρας θα δεις ένα στρογγυλωπό άνοιγμα, κι' ά σπρώξεις σακορράφα μέσα, θα δεις πώς βγαίνει σε μεγάλο κούφιο χώρο μέσα στην κάρα. Του ζωντανού κουνελιού ή κούφιο άφτός χώρος είναι γιομωτό: Μιαλό. Η κάρα δηλαδή είναι κοκκαλένιο κουτί του μιαλού — κοκκαλένια μιαλοθήκη σά να πούμε — και προσαρμόζεται στην κορφή των σποντυλιών με τρόπο που το στρογγυλωπό άνοιγμα που αναφέραμε τωραδά είναι τοποθετημένο ίσα ίσα στην κορφή του λαγυμιού (ή άβλακιού) του φτιασμένου από τὰ δαχτυλίδια των σποντυλιών. Ά χώσεις κομάτι τέλι μέσα από τήν καμάρα του πιδ κατινού σποντυλιού, είναι δυνατό νάν το σπρώξεις ίσα διάμεσα των δαχτυλιδιών ως μέσα στο κούφωμα του μιαλού. Δηλαδή ή μιαλοθήκη μαζί με τή σειρά των δαχτυλιδιών κάνουν ένα μοναχά άβλάκι, που στη ράχη και στο λαιμό είναι στενό σωληνέρι, μά που φουσκώνει έπειτα στο κεφάλι και γίνεται φαρδύς στρογγυλωπός χώρος (Άχν. 2, Α και Β, ΚΜΡ). Σά ζούμε, το άβλάκι είναι γιομωτό δική του άσπρη άπαλή ούσια, που λέγεται Νεβρόνια Ύλη. Η στρογγυλωπή μάζα της μέσα στο κούφωμα τής κάρας λέγεται Μιαλό ή στενώτερη μάζα σά βέργα ή κορδόνι, που κατεβαίνει του μήκρους το σποντυλικό άβλάκι μέσα στο λαιμό και στη ράχη, λέγεται Ραχοσκόκκαλο. Αν κι' έχουμε χωριστά ονόματα οι δύο άφτές οι μάζες, είναι όμως άχώριστες, και το μιαλό χώνεται στο ραχοσκόκκαλο με τέτιον τρόπο που δύσκολο να πές πού το ένα άρχίζει και πού τελειώνει το άλλο.

11. Η κάρα δεν έχει μοναχά τὰ μεγάλα άνοιγματα που αναφέραμε ως τωρα, παρά και μερικές άλλες τρυπίτσες που πζνε από το δξω μέρος της ως μέσα στη μιαλοθήκη. Μερικές τους, όσο ζούμε, είναι γιομωτες αιματόσταμνα· από άλλες όμως περνούν άφτές οι άπαλές άσπρες κλωνές που πριν μάθαμε πώς είναι νέβρα. Τά νέβρα αληθινά είναι κλαδιά νεβρόνιας ούσιας που βγαίνουν από το μιαλό ή το ραχοσκόκκαλο. Όσα βγαίνουν από το μιαλό, άφτά περνώντας τις τρυπίτσες τής κάρας που είπαμε, φιλ-

* Κοίταξε φύλλα 184 και 185.